

y/50

INFORMATION REPORT INFORMATION REPORT

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY

This material contains information affecting the National Defense of the United States within the meaning of the Espionage Laws, Title 18, U.S.C. Secs. 793 and 794, the transmission or revelation of which in any manner to an unauthorized person is prohibited by law.

S-E-C-R-E-T

50X1-HUM

COUNTRY USSR/Bulgaria

REPORT

SUBJECT

DATE DISTR. 28 March 1960

50X1-HUM

Bulgarian Military Pamphlet on
Mortars and Mortar Tactics

NO. PAGES 1

REFERENCES RD

DATE OF
INFO.PLACE &
DATE ACQ.

50X1-HUM

SOURCE EVALUATIONS ARE DEFINITIVE APPRAISAL OF CONTENT IS TENTATIVE

1.

Bulgarian-language pamphlet

entitled Minometchik by N. Nikiforov

2.

3. The Bulgarian-language pamphlet was published in Sofia in 1953 by the Publishing House of the Voluntary Organization for Cooperation in Defense. The pamphlet contains 32 pages and deals with various kinds of mortars and with their tactical employment.

50X1-HUM

4. [ ] pamphlet when detached from this report [ ] FOR OFFICIAL USE ONLY.

50X1-HUM

50X1-HUM

S-E-C-R-E-T

50X1-HUM

STATE	X	ARMY	X	NAVY	X	AIR	X	NSA	X	FBI		NTC	X		
(Note: Washington distribution indicated by "X"; Field distribution by "#").															

INFORMATION REPORT INFORMATION REPORT

Н. НИКИФОРОВ

МИНОМЕТЧИК

FOR OFFICIAL USE ONLY

ИЗДАТЕЛСТВО НА ДОБРОВОЛНАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА СЪДЕЙСТВИЕ НА ОТЕРАНАТА

Н. НИКИФОРОВ

МИНОМЕТЧИК

Превел от руски:

Асен К. Македонов

ИЗДАТЕЛСТВО НА ДОБРОВОЛНАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА СЪДЕЙСТВИЕ НА ОТЕРАНАТА
СОФИЯ * 1953

На полесраженията през великата Отечествена война съветските минометчици заедно с воините от другите специалности извършиха немало бойни подвизи и се покриха с неувяхваща слава. Те изминаха дълъг боен път, натрупаха много опит.

В своята първомайска заповед в 1942 година върховният главнокомандуващ на Въоръжените сили на СССР другарят Сталин изискваше минометчиците заедно с артилеристите, летците, танкистите и пехотинците да станат отлични майстори на своето дело. Минометчиците с чест изпълниха заповедта на великия вожд: те действително станаха страшилище за наглия враг, укротиха високомерието на хитлеристите, заставиха ги да се плашат от това страшно оръжие, каквото е минометът в изкусните ръце на съветския воин.

Да запознае читателя, макар и накратко със забележителната бойна дейност на съветските минометчици, да пробуди у него любов към миномета — това отлично и сигурно оръжие, да научи съветската младеж да се гордее със своите съотечественици, които откриха и първи приложиха в боя миномета — такава е задачата на тази малка книжка.

Редактор: К. Коцев

Техн. редактор: Кр. Георгиев

Корица от Ат. Пацев

Коректор: С. Кожухарова

Дадена за печат: 4. V. 1953 г.

Формат $\frac{1}{16}$ от $\frac{58}{64}$

Печатни коли: 2

Авторски коли: 2·89

Тираж: 1,500 екз.

Поръчка № 2046

Печатница на Държавното военно издателство — София

I

Минометът е сравнително ново оръжие. Оръдието действа на полесраженията повече от шестотин години, гаубицата не по-малко от четиристотин. Тези типове оръдия са така стари, че не са се запазили сведения, кой пръв е измислил, изработил и употребил оръдието и гаубицата.

Времето на раждането и денят на бойното кръщение на миномета са свършено точно известни, защото са запазени всички отнасящи се за това оръжие документи, живи са и някои свидетели на появата му. Родина на миномета е руската крепост Порт Артур, обсадена от вероломно нападналите японци, а като година на раждането се счита 1904. Минометът е измислен от простия руски човек мичман Власев; първият миномет е направен от руския артилерист капитан Гобятов в артилерийските работилници на Порт Артур през дните на обсадата. Като ден на бойното кръщение на миномета се счита 10 ноември 1904 г., когато първият миномет дал първите изстрели срещу японските окопи на левия фланг на планината Висока, една от най-важните височини в отбранителната система на Порт Артур.

Това станало при следните обстоятелства.

В края на януари 1904 година японците нападнали руската ескадра, стояща на рейд в морската крепост Порт Артур, и започнали грабителската война срещу Русия.

Крепостта Порт Артур била разположена на високи и стръмни хълмове. Тя била предназначена да отрази евентуално нападение откъм морето. Нейните мощни оръдия могли свободно да стрелят по кораби, намиращи се далеко в морето. Но откъм сушата Порт Артур бил слабо защитен. Имайки това предвид, японците стоварили на китайска територия, не далеч от Порт Артур десант от цяла армия и обсадили крепостта откъм сушата. Упоритата съпротива на руския гарнизон заставила японците да се вкопаят в земята и пристъпят към продължителна обсада на крепостта. Борбата за всеки метър територия била упорита и жестока. Окопите на русите и японците на някои места се доближавали на тридесет крачки и се оказало, че при такива условия оръдията не са в състояние да помогнат на собствените войски.

Причината е, че снарядите на артилерийското оръдие не падат в една точка, а се разсейват на твърде голяма площ — на сто, двеста, триста метра, в зависимост от това, на какво разстояние се води стрелбата. Ако се почне стрелба с оръдие срещу неприятел, приближил се на петдесет или даже на сто

метра от нашата пехота, част от снарядите непременно ще попадат в собствените войски. Но това още не е всичко: снарядът лети полегато и затова може да попадне вътре в неприятелския окоп само при флангов огън. А ако той се пръска отвън, не е трудно да се спасиш от неговите парчета — за това е необходимо само да не се показваш от окопа.

За артилеристите на Порт Артур възникнала още една трудност: японците се приближавали към укрепленията на портартурските височини отдолу и оръдейният снаряд не можел да попадне в японските окопи, покрай другото още и за това, че неговата траектория е много полегата. Необходими били оръдия, които биха могли да хвърлят снаряди със стръмна траектория (рис. 1), и то така, че те да попаднат в разположените съвсем близко неприятелски окопи. Но такива оръдия не съществували.

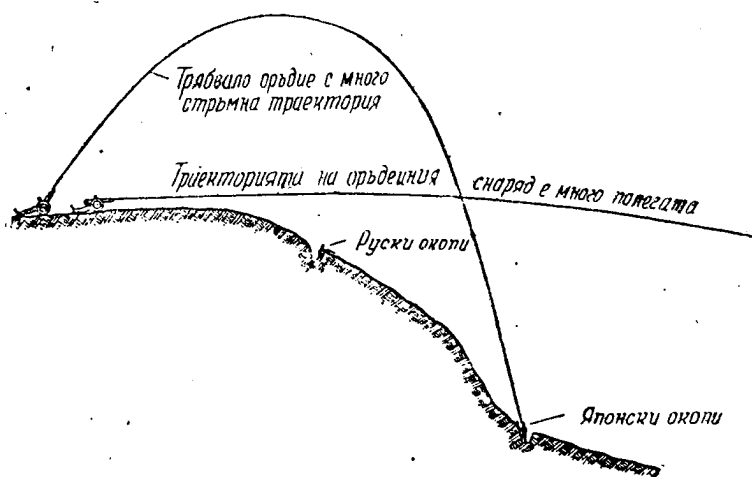

Рис. 1. Полегата траектория на артилерийски снаряд и отвесна траектория на мина

За разрушаване на японските окопи руските пионери започнали нощем да носят мини на ръце до противниковите окопи и след това да ги запалват. Пионерите хвърляли в японските окопи ръчни бомбички, спускали от планината големи кръгли мини, които избухвали от удара при падането в окопа или от запаления предварително фитил. Но всичко това било трудно и придружено с много голяма опасност.

Тогава руските артилеристи започнали да се замислят над въпроса, как да приспособят леки оръдия за хвърляне на мини в японските окопи.

През септември 1904 година мичман Власев предложил нов начин: твърде лекото морско оръдие с калибър 47 милиметра да се постави на колелета така, че да може да стреля отвесно нагоре, да стреля не с обикновени снаряди, а със саморъчно направени мини (рис. 2). Героят на отбраната на Порт

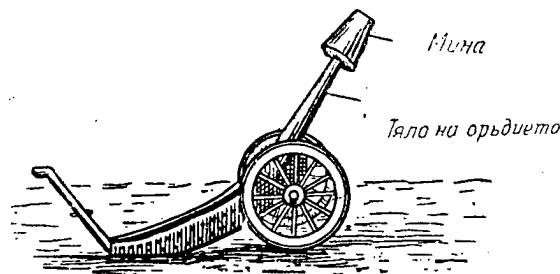

Рис. 2. Устройство на първия миномет

Артур, генерал-майор Кондратенко, подкрепил предложението на мичмана и поръчал на началника на артилерийските работилници, капитан Гобято, да го осъществи.

За един месец предложението на мичман Власев било изпълнено. Морското оръдие, приспособено за стрелба със саморъчно направени мини, било наречено „миномет“. Снарядите на това оръдие — мините — били изработени под ръководството на капитан Гобято.

Тялото на мината имало вид на пресечен конус, направен от желязна ламарина. Към дъното на конуса, отвътре, била направена запалителна чашка, която служела за възпламенител на мината. Тялото на мината се пълнело с шест килограма силно избухливо вещество — пироксилин. Отвън на дъното на тялото било прикрепено дървено стъбло. За да може мината да бъде устойчива при летенето, към стъблото се прикрепяла една тръбичка с желязни крилца — стабилизатор.

Минометът се пълнел по необичновен начин. Тялото на мината не можело да влезе в канала на тялото на оръдието, ето защо в канала откъм дулото поставяли само прикрепеното към мината стъбло, а самата мина оставала отвън (рис. 3). За да не се счупи стъблото от силния тласък при изстрела, в гилзата с барутния заряд поставяли мека оловена тапа, която омекчавала удара на барутните газове върху стъблото. Медната гилза с барутния заряд и оловената тапа (амортизаторът) се поставяли, както и при обикновената стрелба, отзад, в патронника на оръдието, след което затворът се затварял.

В момента на изстрела барутните газове изтласквали оловената тапа от канала на оръдието, а заедно с нея и стъблото, на което е била закрепена мината. Тръбичката на стабилиза-

тора с крилцата се хлъзгала надолу по дървеното стъбло, но неговият надебелен край не позволявал на стабилизатора да се откъсне от опашката на мината. Крилцата пък не позволявали на мината да се обърне във въздуха и я карали през всичкото време да лети с предната си част напред. Мината на първия

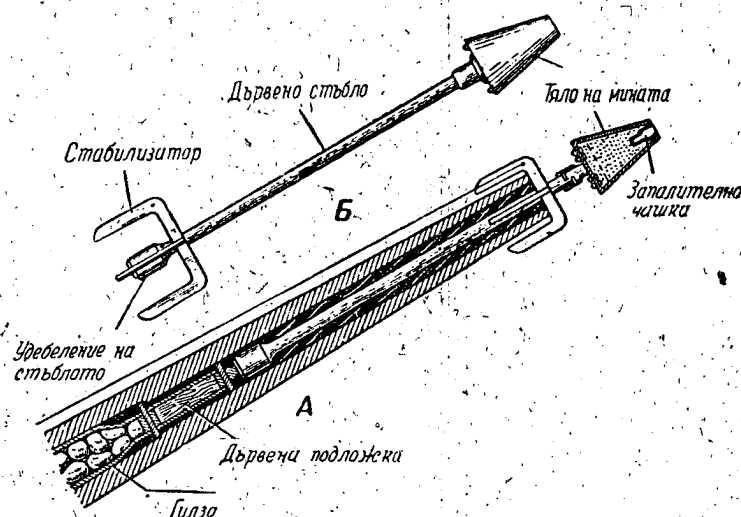

Рис. 3. Мината на първия миномет (към 47 мм морско оръдие):
А — мината преди изстрела, Б — мината през време на летенето

миномет можела да лети на разстояние до 500 крачки. Това било съвсем достатъчно за изпълнение на задачите, които се поставяли пред миномета.

От 10 ноември 1904 година започнала редовна стрелба с миномета и денем, и нощем. Точността на първия миномет се оказала добра: средно от четири изстреляни мини три попадали в японския окоп и причинявали големи разрушения.

По тази причина 10 ноември 1904 година се счита като ден на бойното кръщение на първия миномет.

След Руско-японската война Путиловският завод (сега Кировски завод в Ленинград) разработил шестдюдюмова (152 мм) мортира (рис. 4), която била изпробвана в 1910 година. Същият завод проектирал в 1912 година 122 мм „бомбометна мортира“.

Изпробванията на новите оръдия, както обикновено в царска Русия вървели бавно.

А по-нататък станало това, което не веднъж се е случвало в нейната история. Изобретателните руски хора измисляли нещо ценно, а царските чиновници бавели осъществяването на изобретението; в това време немците го копирали и представяли

за свое собствено изобретение. Така и този път немците, готвейки се към грабителска война, използвали руския опит, който бил описан в 1906 година в руското „Артилерийско списание“, и пристъпили към изготвяне на миномети за своята армия.

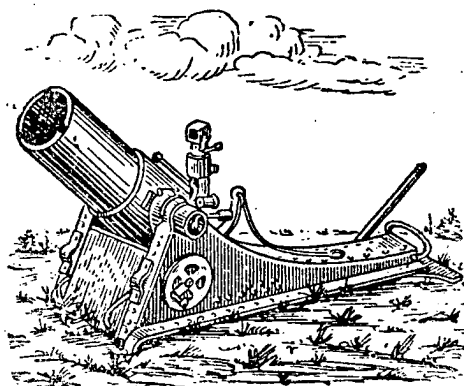

Рис. 4. Шестдюдмова (152 мм) мортира на Путиловския завод

За пръв път немците използвали тези миномети при обсадата на белгийските крепости Мобьож, Лиеж и Антверпен през август 1914 година. Обаче широко приложение минометите не получили.

II

Скоро след започването на Първата световна война минометът се роди отново. Ето как стана това.

Многомилионни армии се сблъскаха в 1914 година на полесраженията на Първата световна война. Както и четвърт век по-късно, немците се надяваха да разгромят мълниеносно един след друг своите противници: най-напред Франция, а след това и Русия. Това обаче не им се удаде. Войната се затегна, но никой не се надяваше, че тя може да бъде така продължителна и ожесточена. Само няколко месеца след започване на войната бяха изразходвани почти всички запаси от снаряди, подготвени в мирно време. Промислеността не успяваше да произведе нови. Настъпи снаряден глад и двете воюващи страни преминаха към отбрана, за да преустроят през това време промислеността си на военна база и да я заставят непрекъснато да дава на фронта милиони снаряди. На стотици километри се проточиха из Европа траншеите на противниците. На много места окопите се доближаваха също така близо, както преди

десет години по склоновете на портартурските височини. На такива места, както и под Порт Артур, оръдията не можеха да помогнат на своята пехота. Също, както и там, фронтоваците мечтаеха за някое малко оръдие, което би могло да се постави в пехотния окоп, и да хвърля своите снаряди с отвесна траектория в неприятелските окопи. И пак, както и преди десет години, такива оръдия нямаше.

Войниците започнаха сами да измислят и правят окопни оръдия. Те ги правеха от парчета водни тръби, запушени откъм единия край и прикрепени на дървени пънове; правеха ги дори от уцелелите тела на пръснати снаряди — шрапнели (при пръскането на шрапнела куршумите излитат от него, а тялото на снаряда — чашата — остава цяла). Войниците стреляха с тези собственоръчно направени оръдия със също такива снаряди — даже с консервни кутии, напълнени с барут и куршуми или парчета от пръснати снаряди.

Техниката беше, разбира се, много несъвършена. И в артилерийското управление започнаха да постъпват молби от фронтоваците да се започне в заводите изработването на окопни оръдия.

Да се конструира малко оръдие, което няма нарязи в канала на тялото не беше трудна работа. Скоро на фронта пристигнаха окопни оръдия — бомбомети, изработени в заводите. Бомбометът хвърляше на сто и петдесет-двеста метра кръгла бомбичка с големина на малка ябълка. Това оръдие беше много примитивно, а неговата „бомба“ причиняваше на неприятеля вреда не по-голяма, отколкото консервната кутия, напълнена с барут и снарядни парчета. Затова още в 1916 година изработването на бомбомети беше преустановено.

И тогава си спомниха за изобретението на Власев и Гобято и за работата на конструкторите от Путиловския завод. Нископклониството на царското правителство пред Запада беше така голямо, щото чертежите на минометите се оказаха във Франция, а руският миномет беше наречен френски.

Сега вече не се приспособяваха, както в Порт Артур малокалибрени оръдия за стрелба с мини, а започнаха да се произвеждат оръдия, предназначени специално за хвърляне на мини, подобни на портартурските.

Минометите от първите образци бяха направени съвсем просто (рис. 5 и 6). На тежка опорна плоча се опираше дебела гладка тръба; с помощта на винт тази тръба можеше малко да се повдигне или спусне, за да се измени далечината на попадението на мината. Това е цялото устройство на миномета. Мината напомняше мината със стъбло, създадена от защитниците на Порт Артур. По диаметър тя беше много по-голяма от канала на цевта на миномета така, че в канала поставяха не са-

мата мина, а само нейната дървена опаковка и самата мина при зареждането оставаше отвън. Мината с такова устройство се наричаше „надкалибрена“. За устойчивост при летенето тя имаше стабилизатор с четири крилца от желязна ламарина. Тя стигаше недалеч — на 400—500 метра.

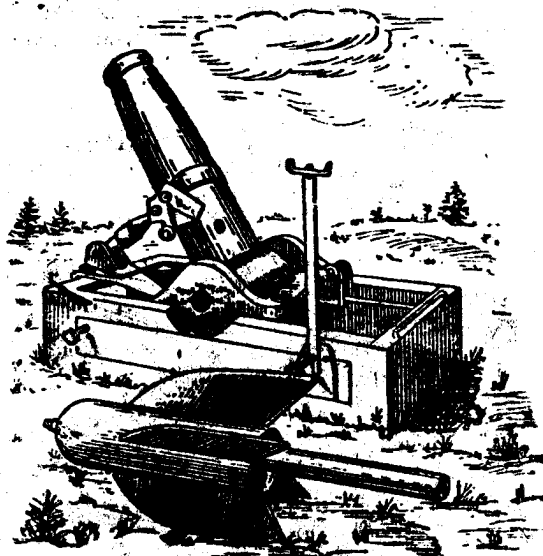

Рис. 5. Руски миномет 1915 година

Често пъти мината с такова устройство причиняваше големи неприятности на минометчиците. Случваше се при превозването стабилизаторът на мината да се поизкриви малко. Изкривеното крило при летенето на мината почваше да действа както кормилото на лодката и мината постепенно завиваше, описваше във въздуха примка и летеше в обратна посока. Затова стрелбата с миномет не беше безопасна. Впрочем, макар изкривеният стабилизатор и да не правеше винаги тези лоши шеги, стрелбата с миномет беше все пак рискована: мината летеше на 400—500 метра, а нейните парчета хвърчеха на 600 метра. След избухването на мината част от парчетата почти всякога попадаха на огневата позиция на стрелящия миномет. След изстрела бойците трябваше да крият главите си дълбоко в окопа, докато парчетата от собствената мина летят над тях с вой.

Въпреки несъвършенството на новото оръжие все пак с него стреляха. Затова пък неговите положителни качества бяха много големи.

Минометът не струваше скъпо. Изработването му не беше сложно и беше по силите на всеки завод. Стените на мината можеха да бъдат тънки и в нея можеше да се постави сравнително много взривно вещество. А в артилерийския снаряд, който е подложен на много силно налягане в канала на оръдието и следователно трябва да бъде много здрав, може да се постави сравнително малко взривно вещество. Мината летеше по стръмна траектория и намираше врага във всяко прикритие, даже и в най-дълбокия овраг.

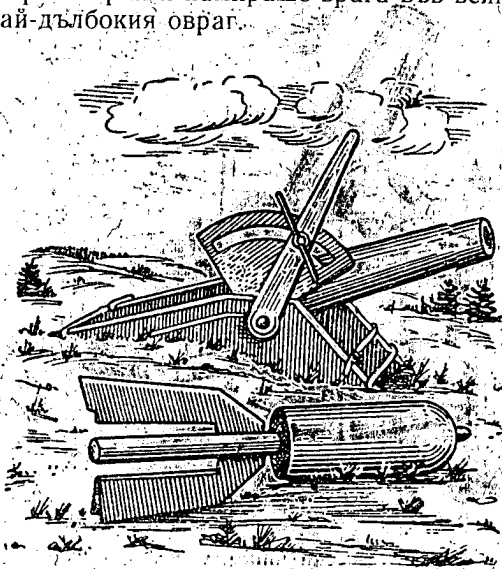

Рис. 6. Руски миномет, 1916 година

Освен това минометите се разполагаха в пехотните окопи сред бойния ред на пехотата, а не на един и половина-два километра зад нея както артилерийските оръдия по онова време. Затова и организирането на свръзката на пехотата с минометите беше много просто, докато свръзката на пехотата със собствената артилерия често пъти се прекъсваше в хода на боя и артилерията се лишаваше от възможността да помага своевременно на своята пехота. А минометът бързо изпълняваше всяка задача, получена от пехотата. Той стреляше по най-близките цели, по които артилерията се отказваше да води огън поради опасност да не попаднат снарядите и в собствената пехота.

В първите дни на своето съществуване минометите изпълняваха само една задача — подпомагаха в близкия бой малките подразделения на пехотата. С течение на времето се започна използването, им и за изпълнение на по-сложни задачи: съби-

раше се по-голямо количество миномети на бойното поле и наред с артилерията им се поставяше задача за разрушаване на окопи, блиндажи и телени мрежи. На оръдията и гаубиците се възлагаха по-далечните цели в дълбочина на противниковото разположение, докато минометите трябваше да разрушават телените мрежи и окопите в първа линия.

Минометите започнаха да се употребяват и за химическа война. За тази цел мините се зареждаха с отровни газове. Върху малко пространство от местността се хвърляха със залп няколко стотин мини и по този начин се създаваше изведнъж гъст отровен облак, в който загиваше всичко живо. Минометите употребявани за тази цел, бяха с още по-просто устройство и се наричаха газохвъргачки.

В боевете през 1917—1918 година минометите бяха вече усъвършенствувани. Мината се слагаше вътре в цевта, заедно със своя стабилизатор. Тя придоби голяма устойчивост през време на летенето. Увеличи се и далекобойността на минометите.

Към края на Първата световна война минометите станаха общопризнато тежко оръжие на пехотата. Ето защо конструкторите усърдно работеха над неговото усъвършенствуване. И какво успяха те да направят?

Създадени бяха няколко типа от новото оръжие.

Успяха значително да увеличат далекобойността на миномета. Сега не е необходимо същият да се изнася в най-предните окопи, а може да се постави на закрито място зад собствената пехота.

Увеличена бе също така и групираността на минометната стрелба, а това позволи бойните задачи да се решават с изразходването на по-малко мини, отколкото по-рано. Чести станаха случаите, когато пет-шест мини бяха достатъчни, за да решат поставена бойна задача, да подавят или унищожат една малка цел.

Великата Отечествена война потвърди изключителното значение на минометите.

През време на войната с всеки изминат месец нашите миномети ставаха все по-страшна сила в ръцете на съветските пълководци.

А къде е силата на съвременния миномет?

III

Съвременният миномет има много ценни свойства.

Преди всичко в сравнение с артилерийското оръдие той е много по-лек. В бойно положение 76 мм оръдие тежи 1,150 кг, а минометът от по-голям калибър — 82 мм (рис. 7) тежи двадесет пъти по-малко — 56.6 кг. За придвижване по полесражението минометът се разглобява на три части: тяло, дунога —

лафет с колелета и платформа (опорна плоча, бел. ред.). Всяка от тези части тежи по-малко от 20 кг и се пренася на гръб от един минометчик или казано с езика на устава от „един номер от минометния разчет“ (рис. 8). Такъв начин на прена-

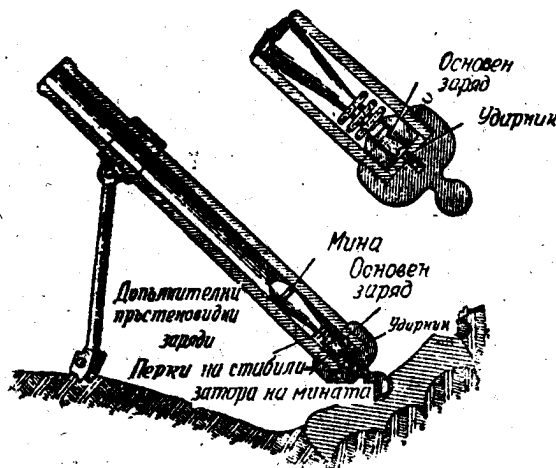

Рис. 7. 82 мм миномет (схематичен разрез)

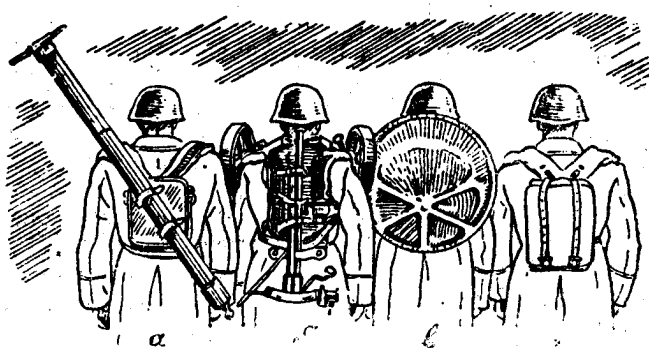

Рис. 8. 82 мм миномет на носилки по гърбовете на минометния разчет:
а — тяло, б — двунога с колелата, в — платформа,
г — сандъче с мини

сяне е много удобен: с миномета може да се премине навсякъде, където може да мине пешак — през гората, през блатото, по тесните кривуличести ходове за съобщения, по каменистите планински стръмнини.

82 мм миномет може да се придвижва на полесражението и без да се разглобява; за тази цел той е снабден с малки колелета, които позволяват да се премества от една огнева позиция на друга (рис. 9).

Разбира се, че минометите от по-големите калибри (например 107 мм или 120 мм) са много тежки за пренасяне на гръб

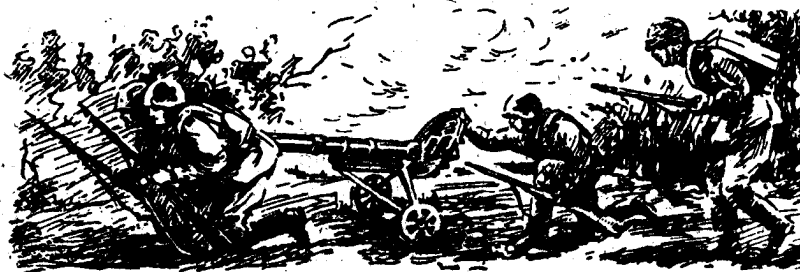

Рис. 9. 82 мм миномет на колелета сменява огневата си позиция

и те трябва да се превозват. Но все пак минометът тежи много по-малко, отколкото артилерийското оръдие, от същия калибър.

Относителната лекост на миномета е много важно свойство: благодарение на малката тежина и подвижност минометът може да се намира по-близо до своята пехота, отколкото което и да е друго огнево средство със същата мощност. Минометът е в състояние да върви с пехотата и своевременно да и оказва необходимата помощ. Това прави минометът любим спътник и верен помощник на пехотата. Съвременният миномет е най-сигурното тежко оръжие на пехотата. На пехотата е по-леко да взаимодействува с него, отколкото с което и да е друго огнево средство.

Второ забележително свойство на миномета е простотата на неговото устройство и изработване. Минометът има четири главни части: тяло, двунога-лафет, платформа и прицел. Всяка от тези части от своя страна е направена много просто, несравнено по-просто, отколкото в артилерийското оръдие. Затова обучението на минометния разчет е много по-лесно, отколкото обучението на артилерийския разчет. Това е много ценно свойство в условията на съвременната война, която изисква огромно количество техника, а значи и огромно количество хора, овладели тази техника.

За обслужването на миномета са необходими по-малко хора, отколкото за обслужването на едно артилерийско оръдие.

Разчетът на 82 мм миномет се състои от четири души: командир на миномета, мерач, пълнач и поставач. Командирът на миномета ръководи работата на разчета и дава команди.

Мерачът работи на прицела, повдигателния и странични механизми; той приема командите на командира и насочва миномета. Поставачът подготвя мината за изстрел, закрепва към нея допълнителните заряди барут и предава подготвената мина на пълнача. Пълначът взема мината от поставача и внимателно я спуска в цевта, при което се старее да не размести насочването на миномета. Мината се плъзга надолу по канала на цевта, набождя се с капсула на основния си заряд върху стърчащото жило на ударника, завинтен в дъното на канала и се произвежда изстрел.

Така протича работата на разчета на 82 мм миномет. Добре обученният минометен разчет е в състояние да произведе до двадесет изстрела в минута, без да изменя насочването и от осем до десет — с изменение на насочването след всеки изстрел.

Така работи минометният разчет при нормални условия. Но работата при миномета е толкова проста, че в края на краищата дори един човек може да обслужва миномета. Разбира се, че в този случай минометът не ще стреля така бързо, както при пълен разчет, защото този единствен човек ще трябва да работи най-напред като мерач, след това като поставач, най-после като пълнач. Но все пак минометът ще стреля и изпълнява своите задачи в боя.

Въпреки лекотата и простотата на устройството му, минометът притежава ценни бойни качества и е мощно огнево средство.

82 мм миномет хвърля мина, която тежи 3-350 кг на разстояние 3,100 метра и нанася действително поражение на залегнала пехота в кръг с радиус 18 метра.

Мимоходом ще отбележим, че немският 81 мм миномет хвърляше мина със същата тежест както съветската, само на 1,900 метра. В това, както и в много друго още, се прояви превъзходството на техниката на Съветската армия над техниката на хитлерова Германия.

120 мм миномет (рис. 10) хвърля на 5,700 метра мина тежка 16 кг. Тази мина нанася действително поражение на залегнала пехота в кръг с радиус 25 метра, разрушава основно полските отбранителни съоръжения на противника и прави проходи в телените мрежи.

Минометът стреля при ъгли на възвишението повече от 45°. Затова мината не знае непоражаемо (мъртво) пространство зад гребена на прикритието — това слабо място на артилерийските оръдия. Минометът може да прехвърли своята мина през всякакво прикритие, защото при увеличение на ъгъла на възвишението повече от 45° мината ще пада по-близо, а ъгълът на падането ще бъде по-голям и низходящият клон на траекторията ще бъде по-стръмен. При най-голям ъгъл на възви-

иение (85° при 82 мм миномет, 80° при 120 мм) мината пада най-близо до миномета: мината на 82 мм миномет — на 70, а на 120 мм — на 460 метра от миномета.

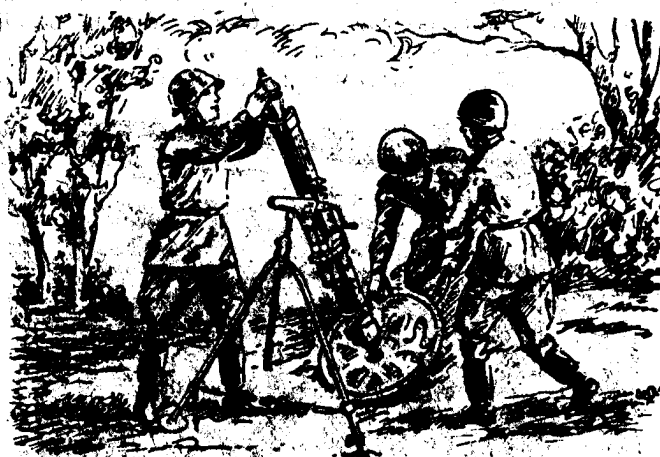

Рис. 10. 120 мм миномет. Момент на зареждане.

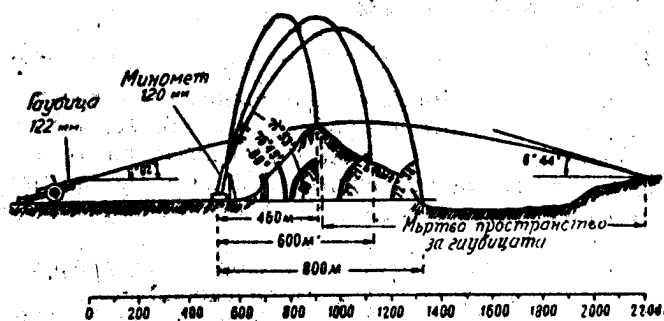

Рис. 11. За миномета не съществуват мъртви пространства зад гребена на прикритието. На рисунката са показани ъглите на възвишението и ъглите на падането

Рис. 11 показва нагледно, че за мината не съществува непоражаемо (мъртво) пространство зад гребена. Артилерийският снаряд не може да стигне противника в един дълбок овраг; той непременно ще прехвърли оврага и ще се пръсне зад него. А мината достига и поразява врага във всяка точка по еката и на най-дълбокия и стръмен овраг.

Всички тези особености много облекчават избора на огневите позиции на минометите. Минометът може да се постави

на такова място, откъдето нито оръдие, нито гаубица могат да стрелят: на дъното на овраг, зад стръмен скат на хълм, зад гора, зад здание, най-после — в дълбок окоп (рис. 12). През всякакво прикритие минометът може да прехвърли своята мина. Минометът може да се постави даже във всяка яма, във фуниообразната дупка на пръснал се голямокалибрен снаряд, в разрушена селска изба — и оттам той ще действа успешно.

Рис. 12. Огнева позиция на 82 мм миномет в окоп в гора

Тези свойства на миномета позволяват той да се поставя на по-закрито, отколкото артилерийското оръдие. А и звукът от изстрела на миномета не е така силен както на оръдието или гаубицата. Затова за противника е значително по-трудно да открие един стрелящ миномет, отколкото каквото и да е друго оръдие.

Разбира се, че минометът има и своите слаби страни. Главната от тях е сравнително малката дальнобойност на миномета. Например 76 мм оръдие хвърля своя снаряд на 13,000 метра, а близкият към него по калибър 82 мм миномет — само на 3,100 метра.

Друга слаба страна на миномета е относително малката скорост на мината. 76 мм оръдие хвърля своя снаряд със скорост 680 метра в секунда, 82 мм мина даже при най-голям заряд излита със скорост само 211 метра в секунда. Затова мината притежава значително по-малка пробивна способност, отколкото снаряда на оръдието или гаубицата.

Голямата стръмнина на траекторията на мината е полезно качество на миномета, когато е необходимо да се стигне врага в дълбок овраг или когато трябва да се стреля от овраг, но същото качество става слаба страна на миномета, ако е

необходимо да се стреля по вертикална цел. В този случай е за предпочитане полегатата траектория.

Минометът е непригоден и за стрелба по бързодвижещи се цели, защото мината лети сравнително много бавно, 20—30 секунди и при това на близките разстояния по-бавно, отколкото на големите.

Обаче тези слаби страни на миномета не му пречат успешно да изпълнява многобройни бойни задачи в борбата с живата сила и огневите средства на противника. А артилерийските оръдия решават онези задачи, с които минометите не могат да се справят.

Изкуството на война се заключава в уметото използване силните страни на своето оръжие и в умението да преодолее неговите слаби страни.

Съветските минометчици изкусно използваха забележителните бойни свойства на своите миномети и благодарение на това постигнаха блестящи резултати. А слабите страни на своето оръжие те преодоляваха като водеха цялата бойна дейност в тясно взаимодействие с артилеристите.

IV

Родината връчи на минометчиците просто по устройство, но съвършено и сигурно в боя оръжие. За да се използва това просто оръжие най-добре, за да се получи от миномета всичко, което той може да даде, трябва да се овладее високото майсторство на минометната стрелба. Само отличният майстор на своето дело може да води точен минометен огън и да го стоварва върху врага бързо и внезапно. Преди всичко минометчикът трябва да бъде, както и неговото оръжие, подвижен и пъргав. Той е длъжен бързо да схваща измененията в обстановката на полесражението и да им отговаря с енергични действия. Само при тези условия маневрирането и огънят на миномета не ще закъснеят.

Да не изостава от своята пехота при никакви обстоятелства, да не се откъсва от нея, въпреки всички трудности и препятствия — ето първата заповед за минометчика. Той трябва да бъде настойчив, изобретателен, храбър и съобразителен, за да умее да осъществи това всякога и навсякъде, каквато и да бъде обстановката.

Съветските командири — минометчици, офицери и сержанти, са инициативни и самостоятелни в своите решения и действия. В боя те вземат необходимите решения, избират целите, унищожават ги или ги подавят, без да чакат особени указания от началството.

Но за да бъде инициативата полезна, а не вредна, тя трябва да бъде постоянно насочена към изпълнението на задачата,

поставена пред минометчиците; а тяхната задача всякога се заключава в указване помощ на своята пехота. Ето защо добрият минометчик всякога знае отлично задачата на онова пехотно поделение, което той поддържа. Инициативата на минометчика — това е неговият стремеж да намери най-добрия начин да осигури на пехотата изпълнението на нейната бойна задача, да унищожи или подави противника, който ѝ пречи или я застрашава, да помогне на пехотата да сломи волята на врага и получи успех. Самостоятелността на командира-минометчик при вземането на решения се изразява не в това, да върши на полесражението всичко, което му хрумне, а в това, той самостоятелно да намира при всички условия начин да изпълни заповедта на старшия командир, най-добре да помогне на своята пехота, да преодолее всички трудности и препятствия по пътя на изпълнението на получената бойна задача.

Всеки минометчик — офицер, сержант или боец, е наблюдателен: по най-дребните признаци той открива на полесражението даже отлично замаскирани цели, за да ги унищожи.

Добре подготвеното минометно поделение бързо маневрира в боя, веднага изменя фронта към страната на започналата или проектирана атака или контраатака на противника от кое и да е направление. Минометчикът е постоянно готов да обърне фронта в която и да е посока. Заемайки огнева позиция и получил указания за главното направление на стрелбата, минометчикът веднага подготвя и решението на въпроса „А какво ще правя аз, ако противникът се появи отдясно, отляво или отзад? Къде ще придвижва минометите, откъдето ще наблюдавам?“

В боя минометните поделения се отличават с голяма гъвкавост на управлението. Преди минута само те са участвували в общата система на огъня от артилерията, но ето че обстановката се е изменила и минометчиците без ни най-малко забавяне преминават към поддръжка на малките пехотни поделения, с които поддържат непрекъсната жива връзка.

Съветските минометчици — офицери и сержанти, притежават и високо стрелково изкуство: умение да определят точно изходните данни за стрелба по всяка цел, бързо да проведат пристрелката и мълниеносно да поразят целта. Изкусният командир-минометчик умее да прати още първата мина близо до целта, бързо да я залови във вилка и веднага да премине към поражението ѝ. Топографската карта е главният му помощник в тази работа. Да се ползува от топографската карта, бързо и точно да нанася своя наблюдателен пункт и огневата позиция — това е признак на добра подготовка на минометчика.

Картата, бинокълът, мащабната линейка, пергелът, артилерийският целулоиден кръг за измерване на ъглите по карта —

ето помагалата, с които командирът-минометчик е неразделен. Той довежда до съвършенство своето умение да се ползува от тези помагала.

За да попадне с първата мина близо до целта, командирът-минометчик развива окомера си, тренира се постоянно в определяне разстоянието до целта на око, следи постоянно за изменението на температурата, скоростта и направлението на вятъра, които оказват силно влияние върху летенето на мината и прави бързо поправки за атмосферните условия в изходните данни за стрелба. За да се научат на всичко това, минометчиците ежедневно натрупват опит и правят подробен разбор на всяко проведено учение, на всяка стрелба.

Минометът е проста, некапризна, издържлива машина. Но тъкмо за това тя изисква внимателно, културно отношение от боеца, който я обслужва. Небрежно пуснатата в цевта мина, като се удари в стената на цевта може да измеси насочването. Непровереното преди изстрела насочване може да доведе дотам, че даже през време на стрелбата за поражение траекториите на мините да се „смъкнат“ от добре пристреляната цел и стрелбата да не даде очаквания резултат или даже да стане опасна за собствените войски.

Тежко и горко на минометчиците, ако те са били небрежни и са оставили да овлажнеят бойните заряди на мините. Барутът на тези заряди ще гори по-бавно, отколкото трябва, образувателите се при горенето на барута газове не ще тласнат мината достатъчно силно, тя ще падне много по-близо, отколкото очаква стрелящият, а може даже да попадне и в собствената пехота вместо в неприятелската.

Лош е този минометчик, който не държи барута сух. Неговата стрелба може да се окаже по-опасна за своите, отколкото за противника.

Лошо укрепената опорна плоча и много близката (по-близо от 100 м) точка на мерача довеждат до увеличаване на разсейването и лишават миномета от едно от неговите главни качества — групираност на попаденията и способност да решава огневите задачи с малък разход на мини.

Ето защо добрите майстори на минометното дело се придържат строго към правилото: да бъдат внимателни към дреболите и акуратни във всичко.

Добрите бойци-минометчици всякога здраво укрепяват опорната плоча, избират или посочват ясна и достатъчно отдалечена от огневата позиция точка на мерача, внимателно насочват миномета, проверяват и поправят насочването пред всеки следващ изстрел, напълват миномета острожно, без да удрят мината в цевта, пазят от влага барута на бойните заряди, поддържат в пълен ред своето сигурно работещо оръжие — с една

дума, не изпускат нито една дреболия, която би допринесла да се получат по-добри резултати.

Съветските минометчици доказаха своето високо бойно майсторство през дните на великата Отечествена война. Ще приведем няколко примера.

V

Ние казахме вече, че минометът е най-подвижното тежко оръжие на пехотата. Гдето мине боецът, ще мине и минометът. В боевете с врага съветските минометчици използваха много пъти това свойство на своето оръжие, като го съчетаваха с високо стрелково изкуство.

Веднъж една съветска пехотна част, преследвайки отстъпващите немци, с плуване минала през дълбока река и заела известен участък на противоположния бряг. Едва оправили се от уплахата си, немците започнали да подготвят контраатака, за да си възвърнат завзетия участък и да изтласкат съветската пехота в реката. Положението на съветските бойци било много тежко: реката била дълбока и широка, немците унищожили мостовите, саловите и лодките, съветската артилерия била спряна на отсания бряг в очакване пионерите да организират переправа. А помощ от тежко оръжие била необходима незабавно.

Какво по-бързо от 82 мм миномет можело да дойде при тези условия на помощ на бойците? Но реката задържала даже и минометчиците. Те се опитали да преплуват реката с товарите на гръб, но не успели: товарите теглели бойците към дъното. Тогава минометчиците направили опит да преминат реката по дъното, под водата. Този опит се оказал също безуспешен: трябвало да се върви много дълго под вода, въздухът не стигал. Обаче минометчиците все пак намерили изход от положението: те напълнили платнища със сено и слама и с тези саморъчни поплавъци прехвърлили оръжието и боеприпасите, като предварително ги увили също в платнища, за да ги запазят от водата. И ето ги тъкмо навреме: едва успели да сглобят минометите и да ги поставят на огнева позиция на отсрещния бряг, контраатаката на немците започнала.

Огънят на съветските миномети бил пълна изненада за немците: те понесли големи загуби и бързо се оттеглили. Докато немците подготвяли нова, по-мощна контраатака с участието на пристигналите към това време танкове, съветските пионери успели да сглобят салове и да прехвърлят на противоположния бряг противотанкови оръдия.

Втората контраатака била отбита, както и първата, но в нейното отразяване участвували вече не само 82 мм, но и 120 мм миномети, които към това време успели също така да се прехвърлят на салове. Поражението на контраатакуващите немци било още по-съкрушително: този път те загубили няколко тан-

ка, няколко стотин войници и офицери. Съветската пехота се закрепила на завладения участък и дочакала пристигането на подкрепления, за да продължи настъплението.

А ето и друг пример на умело използване подвижността на минометите.

Боят с немците се водел по улиците на един населен пункт. „Фрицове“ се съпротивлявали яростно, не желаейки да напуснат дълго заеманите от тях окопи и блиндажи. Всяка изба, всяка яма, пукнатина, убежище, изкопани под сградите, служели на немците като сигурно прикритие. Как по-скоро да се сломи съпротивата на врага? — ето за какво мислел командирът на съветската част. Да се прехвърли в тила на отбраняващия се враг група автоматчици, да се открие огън от десетки автомата в тила му, да се създаде впечатление за обкръжаване с големи сили, да се заплашат упорстващите в отбрана „фрицове“ с призрака на „котел“, макар и в малък мащаб — такъв похват се прилагал често, когато трябвало бързо да се очисти от врага даден населен пункт.

Командирът решил да изпрати с автоматчиците и един минометен взвод, за да открие огън по врага в неговия тил.

Той заповядал на групата автоматчици с взвода минометчици да се промъкнат през гората, за да излязат във фланг и тил на немците и с неочаквано огнево нападение в тил да внесат объркване в редовете на врага, като се създаде у него впечатление на обхождане с големи сили.

Пълзешком, маскирайки се във високата трева, малката група храбреци тръгнала на път (рис. 13).

Не се минал и час, когато отначало на фланга, а след това и в тила на немците към тракането на автоматите се примесил и сухият трясък на минометните изстрели, свиренето на мините и грохотът на избухванията. Немците не се съмнявали: в тила им стреляли баталионни миномети и при това на няколко места. Значи, няколко десетки съветски баталиона са излезли в тила им, решили немците. Те не знаели, че съветските минометчици, бързо сменявайки позициите си, създават впечатление, като че ли огънят се води от няколко групи миномети.

И немците започнали да отстъпват, изоставяйки убити и ранени, картечници, миномети и противотанкови оръдия. Огънят на врага отслабнал. Това позволило на съветските бойци, настъпващи по фронта, да се движат по-бързо. Немците се оказали под огън, който се водел от разни страни; обзело ги паника. Хитлеристкият баталион, който заемал населения пункт, бил почти напълно изстребен. Минометите, които стреляли срещу немците откъм тила им, прекратили огъня едва тогава, когато ракетен сигнал съобщил на минометчиците, че техните мини падат вече близо до съветските бойци, настъпващи по фронта.

Така неочакваното появяване във фланг и тил на противника на малката група хора с автомати и миномети бързо решило изхода на боя за населения пункт.

Този успех стана възможен, защото съветските минометчици използваха изкусно подвижността на своето оръжие.

Рис. 13. Минометен разчет, разглобил на части своя миномет, пълзецком се промъква в тила на врага

Често пъти минометчиците, заедно с автоматчиците се разполагаха върху бронята на танковете, за да се промъкнат заедно с танкистите в тила на врага, бързо да заемат там позиции и след това да подават ония огневи точки на врага, които пречат на танковия десант.

И при отбрана минометчиците трябва да използват подвижността на своите миномети. От временни огневи позиции те поддържат нашето бойно охранение, като не позволяват на врага да го отблъсне или обкръжи.

Когато противникът се натрупа за атака, минометчиците унищожават неговата пехота със своите огневи нападения или я подават дотолкова, че тя става неспособна за настъпление. Като променят след това огневите си позиции, минометчиците подготвят и в нужния момент дават заградителен огън, за да отблъснат атаката на пехотата, да я отрежат от танковете, да унищожат танковите десанти, а при успех и да повредят гъсениците на танковете с преки попадения или едри парчета от мини.

Ако врагът все пак е успял да проникне в дълбочина на нашата отбрана, минометчиците го унищожават със съсредоточен огън и пресичат пътя му за отстъпление. След това те поддър-

жат контраатаките на нашата пехота и танкове. Всичко това става в тясно взаимодействие с пехотата и артилерията.

При отбрана минометчиците изграждат по няколко огневи позиции за в случай, че противникът проникне не там, където най-много се очаква. Минометчиците правят също така и лъжливи позиции и пращат там миномети, които стрелят ту от едно, ту от друго място и заблуждават врага относно местоположението на истинските огневи позиции на нашите миномети.

Като отблъснат атаката на врага, минометчиците веднага сменят огневите си позиции, за да не може противникът, забелязал вече, откъде нашите миномети водят огъня, да ги смаже при повторение на атаката. Всяка огнева позиция се използва само веднъж.

По такъв начин и при отбрана минометчикът не се заседява на едно място, а използва напълно подвижността на миномета.

Даже и през време на затишие на фронта за минометчиците има достатъчно бойна работа.

Веднъж разузнаването съобщило, че група немци се промъква в съветския тил с диверсионна цел. На взвода миномети, намиращ се в бойно охранение, било заповядано да унищожи тази група. Минометчиците бързо и незабелязано излезли на огнева позиция и се нахвърлили върху врага с град от мини. Вражеската група била унищожена.

През време на великата Отечествена война се появили истински майстори на своето дело — снайперски минометни разчети. Минометните взводове често пъти се намираха в бойно охранение близо до предния край на противниковата отбрана. Разчетите търпеливо и дълго очакваха, кога ще се покажат целите, за да ги унищожат в миг.

Един снайперски разчет произвел точна пристрелка по немските траншеи. Разчетът можел всяка минута да затрупа с мини един или друг участък от немските траншеи. Когато се показали няколко групи немци, младши лейтенантът веднага открил огън и повече от двадесет хитлеристи били убити за няколко секунди. Рано преди разсъмване минометчиците се придвижили в маскировачни халати възможно най-близо до предния край на противниковата отбрана. Произвеждайки огнево нападение, те веднага сменявали позициите си, като оставали неуловими за врага. Без да понесат загуби, те за кратко време унищожили много вражески войници.

Бързият маньовър на минометите при отбрана неведнъж е решавал изхода на боя.

Веднъж на един участък, отбраняван от съветските войски на широк фронт, срещу опорния пункт на един от пехотните взводове, започнал да настъпва баталион немска пехота. На помощ на съветския пехотен взвод било изпратено намиращото

се в резерв минометно поделение на лейтенант Крутьов. Минометчиците бързо дошли в застрашения район. Те имали там подготвена запасна огнева позиция, от която предварително били произвели пристрелка по подстъпите към съветския преден край. Поделението на лейтенант Крутьов заело позиция. Немците едва стигнали до пристреления рубеж и съветските минометчици струпали върху тях бързия си огън. Немците залегнали. Минометчиците започнали да пренасят огъня надясно и наляво по фронта на немския баталион. Немската артилерия, която не могла да открие огневата позиция на съветските миномети, открила огън напосоки. Но този огън разбира се не причинил никаква вреда: позицията на минометите била избрана изкусно, съвсем не там, където предполагали немците и немските снаряди се пръскали на няколко стотин метра от съветските миномети. Минометчиците продължавали безпрепятствено да водят огън. Като не издържала тежките загуби, немската пехота започнала бързо да отстъпва. Вражеското настъпление се провалило.

VI

Съветските минометчици не по-малко изкусно използвали наред с голямата подвижност и друго едно забележително свойство на миномета — неговата способност да намира врага във всяка яма, във всеки овраг, дори и в най-дълбокия.

Ето един пример за това.

Водел се бой за една височина, която господствувала над полесражението. Хитлеристите упорито се били зацепили за нея. Те заседнали в пукнатините между камъните, където били недостъпни за полегатия огън на съветските пушки и оръдия; техният огън не позволявал на съветската пехота да се вдигне и да премине в атака.

Командирът на едно минометно поделение, лейтенант Козлов, обстрелял два пъти височината с баталионни миномети, като водел стрелбата на скокове през петдесет метра. Огънят на врага затихнал. Съветските бойци се вдигнали и заели височината без нито един изстрел. Четиристотин немски трупове постилали нейните склонове.

А ето и друг пример.

Това станало в онези тежки за съветския народ дни, когато хитлеристите, като пробии съветската отбрана на Северен Кавказ, се мъчили да заграбят грозненската нефта. Едно съветско пехотно поделение се прехвърлило в района на град Моздок със задача да задържи немците до пристигането на резерви и да не позволи на врага да продължи движението си към Грозни. Едва съветската пехота достигнала до определения рубеж и се разтоварила и командирът на поделението видял от близ-

ката до пътя височинка немците. Те излизали от разположения наблизо населен пункт и като попаднали под огъня на охранението, започнали да прибягват край пътя.

При поделението нямало артилерия, но имало 82 мм миномети.

Минометчиците получили задача да спрат веднага врага, за да дадат време на бойците да заемат определения отбранителен рубеж.

Изминали се не повече от пет минути. Минометите били вече поставени на позиция зад най-близкото до пътя хълмче и открили огън. Още с първите избухвания те попаднали върху две излезли напред вражески групи. Понасяйки загуби, немците залегнали.

А през това време бойците организирали отбраната.

На 400—500 метра от предния край на отбраната се протакала дълбока, със стръмни склонове долина, покрита с изсъхнала царевица и слънчоглед. Долината била особено дълбока пред съветския ляв фланг. Стръмните склонове на тази долина не позволявали да се прострелва с картечен и пушечен огън: куршумите прелетявали над долината, без да причинят вреда на противника и попадали в противоположния склон. Командирът на поделението забелязал това и веднага заповядал на минометчиците да подготвят предварително огъня на своите миномети по долината. Немците също забелязали този изгоден за тях подстъп към предния край на съветската отбрана и решили да го използват, за да се наслоят безпрепятствено за атака. Те започнали да се промъкват между стъблата на царевицата и слънчогледа към долинката. Царевичината пречела на съветските наблюдатели да виждат какво става на дъното на долинката и те не могли да определят момента, когато немците били готови за атака. Съветските наблюдатели видели немците едва тогава, когато те се вдигнали прави и се спуснали в атака. Обаче щом немците започнали да излизат от долината, те били обстреляни с картечен и пушечен огън. Немците отскочили обратно в долината и започнали да привличат резерви, готвейки се да повторят атаката с по-големи сили. В същото време немските миномети открили огън срещу съветските бойци и минометчици.

Положението на съветската пехота станало сериозно: врагът успял да натрупа в долинката значителни сили, а огънят на немските миномети пречел на съветските бойци, които още не били успели да се окопаят и да водят прицелен огън. Тогава командирът на поделението заповядал на минометчиците да унищожат струпалия се в долината враг.

Минометчиците се били приготвили от по-рано за изпълнението на тази задача.

Изминали само няколко секунди след получаването на заповедта от командира и минометите стоварили своя огън върху врага, използвайки пълната си скорострелност, на която са способни. Стотици мини се изсипали върху главите на немските фашисти.

Долината се покрила с дим. Когато той се разсеял, на мястото на слънчогледа и царевицата се виждало голо поле, по което само тук-таме стърчали самотни стъбла от растенията. Сега вече нищо не пречело на наблюдението. Никакви признаци на живот вече нямало на това поле, където преди това се били събрали около седемстотин хитлери. Само няколко ранени, опирайки се на пушките си, се изкачвали от долината нагоре към населения пункт и още няколко „фрица“ пълзели на колене към същата страна. Изпратеното разузнаване не срещнало съпротива от немците в долината — вече ги нямало там.

Свечерявало се. Боят утихнал. През нощта немците докарали пресни сили, превозили артилерия и шестцевни миномети.

Но през нощта успели да пристигнат и съветските резерви с артилерия, а поделението, което дошло първо на този рубеж, успяло вече добре да се окопае. Немците предприели още много атаки, но безуспешно. Така те не успели да напреднат към Грозни. Фронтът се установил в района на град Моздок.

По-късно от същия рубеж съветските войски започнаха преследването на немците чак до Черно море. Така на фашистите не се удаде да се доберат до грозненската нафта.

VII

Умението на съветските минометчици да наблюдават добре бойното поле всякога донасяше успех.

Веднъж, наблюдавайки огъня на немските миномети, старши лейтенант Козлов направил извод, че немците свършили боеприпасите си. „Щом няма боеприпаси, трябва да се чака докарването им“, — разсъждавал Козлов. „Тук в планината води само една тясна пътечка. Значи трябва да се чака керван от товарни животни. Керванът ще мине по онази долина, прикривайки се от нас зад хълма. Други удобни подстъпи няма. Тук долината се разширява и става открита ливадка. Там ще ги и натиснем, това място сме пристреляли. Немците ще се хвърлят в долината и ще се хвърлят там непременно, няма къде другаде да се даят — тогава ще пренесем огъня в долината.“

Минометчиците внимателно следели врага. Неприятелският керван се показал сутринта в пет и половина часа. Движели се повече от двадесетина мулета и товарни коне. Прикривани от хълма и утринната мъгла, хитлеристите се чувствували в пълна безопасност. Те и не подозирали, че от далечната височина внимателните очи на съветските воини следят всяко тяхно движение.

Ето че керванът се приближава до откритата ливадка... стига до средата и...

„Огън!“ — командува старши лейтенант Козлов.

Всички други команди били дадени от по-рано. Оставала само една, последната. Минометите били отдавна вече насочени и разчетите чакали в бойна готовност.

Въздухът се изпълнил с воя на мините. Избухванията следват едно след друго. Настава бъркотия. Много коне и мулета падат мъртви. Уцелелите коне, обезумели от трясъка на избухванията, диво се носят по ливадката, хвърлят товара си и падат, сразени от парчетата на пръскащите се мини. Немските войници забравили в паниката за конете, се хвърлят в единственото убежище — долинката. Но и тук се сипят мини.

Минават няколко минути и на ливадката е отново тихо. Димът се е разсеял. Търкалят се трупове на убити немци, коне и мулета. Ливадката е осеяна със сандъчета с мини, захвърлени от немците.

Старши лейтенант Козлов пренесъл огъня върху тези мини. Скоро и те започнали да се пръскат.

След три часа немските войници от друго поделение се опитали да приберат оцелелите сандъчета с мини. Козлов отново открил огън и ливадката отново се покрила с трупове. В течение на два дни немците много пъти се опитвали да приберат оцелелите мини, но всеки път Козлов незабавно откривал огън. Сандъчетата с мини, разхвърляни по ливадката, се оказали своеобразна примамка, на която се хващали все нови и нови групи немци.

През януари 1943 год. войските на Ленинградския и Волховския фронтове, настъпвайки един срещу друг, пробивали обръча на блокадата на Ленинград. Няколко поделения от съветската пехота от Ленинградския фронт настъпвали от запад срещу работническото селище № 5, намиращо се недалече от града Петрокрепост (Шлиселбург). Заедно с другите части те имали за задача да се свържат с войските на Волховския фронт. Настъпващата пехота била поддържана от 120 мм миномети.

Немците особено упорито отбранявали селището, защото зад неговата крайнина минавал пътят от Петрокрепост за Синявино, а по този път ставало снабдяването с продоволствие и боеприпаси на немските войски, заемащи Петрокрепост.

Съветските минометчици поставили своите наблюдателни пунктове в гората на наблюдателници и затова наблюдавали добре пътя, макар че разстоянието до него било значително — около три километра. Привечер на 15 януари те даже пристреляли няколко участъка от пътя. На 16 януари сутринта командирът на минометното поделение, старши лейтенант Барабашев, видял от своя наблюдателен пункт, че от Петрокре-

пост към Синявино през работническото селище № 5 бавно се движела по дълбокия сняг голяма група немци с камиони и коли. Барабашев веднага доложил за това на командира и той заповядал да се открие огън по пристреляните участъци на пътя, щом като немците се приближат към тях.

Разчетите се приготвили и зачакали.

Ето че главата на немската колона се приближила до пристреляния участък. Но минометчиците продължавали да чакат, за да обсипят с мини цялата колона. Времето минавало мъчително бавно; трябвало да се чака главата на колоната, да премине през пристреляния участък, да се приближи до границата му и по този начин колоната изцяло да се окаже под огъня на минометите.

Най-после колоната се приближила към границата на пристреляния участък. „Огън“ — изкомандувал командирът. Залп — и мините полетели към немците. Като чули свистенето на мините, хитлеристите се разбягали на разни страни: свистенето на приближаваща се мина се чува две-три секунди, през което време не можеш да избягаш далече, особено при дълбок сняг. Немците започнали да лягат на земята и да се заравят в преските. В това време първите мини вече избухвали пред пътя и зад него, обсипвайки немците с парчетата си.

А докато летели първите мини, минометчиците успели да напълнят и стрелят още по три пъти. Немците лежали, без да се мръднат, стараяйки се да се изравнят със земята. Но това не ги спасявало от смъртоносните парчета.

Като пуснали по четири мини „бързо“, разчетите преминали към „методически“ огън, при което всеки миномет стрелял по веднъж на четиридесет секунди. Във въздуха се чувало непрекъснато свистене. Немците лежали, без да смеят да вдигнат глава. Само малцина от тях се опитали да се спасят с бягство, но и те падали, сразени от парчетата.

Войниците на противника, които отбранявали работническото селище, видели разгрома на колоната и това ги потресло. Затова, когато след свършване на обстрелването, пехотата се вдигнала за атака, за да завърши разгрома на врага в ръкопашен бой, врагът бил вече неспособен за съпротива.

Селището било превзето. Съветските войски видели незабравимо зрелище: на разстояние почти два километра пътят бил задръстен от трупове на немски войници и офицери, коне, остатъци от счупени коли, автомобили, влекачи, разрушени танкетки. Около петстотин уцелели немци се предали в плен.

Съветските минометчици се отличават със съобразителност и умение да надхитрят врага и това не веднъж им позволяваше да печелят успех с малко сили и да нанасят при това сериозни загуби на врага.

Дже през периода на сравнително затишие на фронта ежедневната дейност на минометчиците също така нанасяше големи загуби на противника.

През май 1943 година съветски минометчици, намирайки се в отбрана, получили задача да организират борба с артилерийските и минометни батареи на противника, които силно пречели на съветската пехота. Офицерите устроили преден наблюдателен пункт пред своята пехота. Четири дни те трябвало да следят своите цели. Най-после открили една немска минометна батарея и пристъпили към изпълнение на задачата. Като открили огън с два миномета, съветските разчети унищожили тази батарея, разрушили блиндажа, в който се криели немските минометчици, вдигнали във въздуха склада с мини, а след това изгорила сградата, в която се криел взвод немска пехота.

Но другите батареи били добре прикрити от наблюдението и не могли да се открият. Тогава съветските воители си послужили с хитрост. Наблизо до съветския преден край те направили позиция за един 120 мм миномет, но така, че немците да могат да го забележат. През нощта поставили на тази позиция един миномет и сутринта открили огън срещу щаба на немския баталион; след това преместили своя миномет на друга, този път закрита огнева позиция, подготвена също предварително, и отново открили огън срещу немския щаб. А на старата позиция бил поставен дървен макет на миномет. Щом се възобновил огънят срещу щаба на фашисткия баталион, три немски батареи се струпали върху огневата позиция, гдето стоял усамотеният дървен макет. Тъкмо това било необходимо на нашите наблюдатели. Така те открили изведнъж три вражески батареи.

На следната нощ съветските миномети, изкарани на специално избрана позиция, открили огън срещу една от немските артилерийски батареи и я унищожили.

VIII

Възможностите на това просто, но забележително оръжие далеч още не са изчерпани. В хода на войната изкусните минометчици едва ли не всеки ден откриваха нови и нови начини за използване на миномета.

Ето един пример.

120 мм миномет е устроен по такъв начин, че най-малкото разстояние на стрелбата с него при най-малкия — първи заряд, е 460 метра: на това разстояние съответствува най-големият ъгъл на възвишение, допустим от конструкцията на миномета — 80°.

Но случило се така, че трябвало да се стреля с този миномет още по-наблизо — само на 200 метра. Съветските минометчици веднага намерили изход от създалото се положение и изпълнили своята задача.

Ето как станало това.

През зимата на 1941/42 година нашите войски водели настъпление срещу селото Менково, недалеч от Харков. Огневата позиция на едно поделение от 120 мм миномети се намирала в дълбок овраг. Наблюдателите забелязали, че по продължение на оврага, който се простирал в съседство с огневата позиция, се промъкват около тридесетина немски автоматчици: както се вижда, немците решили да пленят досаждащите им миномети или поне да унищожат минометчиците, за да заставят минометите да замълчат. След като се съсредоточили в съседния овраг на 200 метра само от огневата позиция, групата немски автоматчици изпратили разузнаване, за да намери най-удобния път през съединението на двата оврага, а през това време автоматчиците започнали да се готвят за атака.

Какво трябвало да правят съветските минометчици? Куршумът на пушката не може да удари неприятеля в дола, ръчна граната не може да се хвърли на 200 метра, а минометът не може да стреля така близко. От своя наблюдателен пункт командирът на поделението виждал всичко, което ставало. Той заповядал да се обърне под прав ъгъл наляво минометът на старши сержанта Бердиев и същият да открие огън срещу немците; обаче даже и при най-малкия прицел 4—17, при който мината стига на 460 метра, се получило огромно прелетяване: мината отлетяла два пъти по-далеч от мястото, където се намирали немските автоматчици. Тогава минометчиците поставили миномета на око почти вертикално. Един от тях, за да не се изгори при изстрел, обвил цевта на миномета с шинела си и държейки я по този начин не ѝ позволявал да се отметне назад, другите двама държали дъвогата-лафет и така произвели изстрел. Мината се пръснала тъкмо в дола, където седели немските автоматчици в очакване на разузнаването; автоматчиците се изплашили. Командирът на поделението видял това от своя наблюдателен пункт и наредил да се продължи огънят. Минометчиците хвърлили по същия начин бързо една след друга 15 мини. Част от немските автоматчици били избити, а останалите избягали. Така тяхната атака срещу огневата позиция на минометите не се осъществила.

По-късно през време на Сталинградската битка, при село Димитриево, старши сержантът Бердиев трябвало да стреля със същия миномет срещу немци, заели един дол на 250 метра от огневата позиция. Без да мисли вече, Бердиев приложил същия този начин, както и при село Менково, и също така с пълен успех. Още по-късно в 1943 година под Белгород му се случило да стреля с миномет срещу немски автоматчици, които се промъкнали по един овраг на 150 метра от огневата позиция.

И тази стрелба била не по-малко успешна, отколкото предишните две.

Така находчивостта на съветските минометчици помогнала да се преодолее конструктивният недостатък на миномета.

А ето още един пример.

През време на боевете в Берлин съветските войски завзели сградите от едната страна на една улица, а сградите от другата ѝ страна били още заети от немци. Немските автоматчици и картечари, които останали в горните етажи, нямало как да бъдат изгонени оттам: артилерията не можела да стреля срещу тях, поради опасност да не попадне върху своите, защото разстоянието до немците било равно само на широчината на улицата; куршумите от пушките и картечниците не им причинявали вреда, тъй като немците били зад здрава каменна стена; те изградили даже прозорците с тухли и оставили в тях малки амбразури, от които хвърляли ръчни гранати по съветските бойци, които се опитвали да прибягнат през улицата. Някои от съветските бойци се опитали да хвърлят ръчна граната до петия етаж и да улучат в амбразурата, но това не им се удало.

Минометчиците обаче намерили изход.

Те поставили 82 мм миномет в долния етаж на една сграда с разчет, мината при изстрел да влетява в прозореца. След това минометът бил насочен към прозореца на горния етаж на сградата, заета от немците, и дал изстрел. Както е известно, траекторията на мината е много отвесна; след излитането си от цевта, мината се издигнала отвесно нагоре. Първата мина ударила в стената на горния етаж на зетия от немците дом. Но мината на 82 мм миномет е много слаба, за да разруши тухлена стена. Съветските минометчици продължили стрелбата. Като хвърлили няколко мини, те намерили такова положение на прицела, при което мините започнали да попадат право в амбразурите, оставени от немците по прозорците и да се пръскат вътре в сградата. Скоро немският гарнизон в сградата бил избит от парчетата на мините и съветската пехота, която се спуснала през улицата на шум, не срещнала вече никаква съпротива. Сградата била превзета.

Така още веднъж находчивостта и съобразителността на съветските минометчици помогнали бързо да се реши една задача, която изглеждала неразрешима.

IX

Индустриализацията на съветската страна и сталинските петилетки дадоха възможност да се осигури Съветската армия с напълно съвременно въоръжение. Към началото на великата Отечествена война Съветският Съюз вече имаше такива образ-

ци миномети, които бяха значително по-добри от минометите на неговите врагове.

Благодарение на грижите на комунистическата партия и гениалното предвиждане на великия Сталин в съветската страна беше създадена най-напредничавата промишленост, която осигури Съветската армия с първокласна техника.

Използувайки тази първокласна техника по полетата на най-големите в историята на човечеството битки, съветските минометчици през годините на великата Отечествена война придобиха огромен боен опит. Те започнаха да вземат от миномета всичко, което може да даде това просто, но страшно за врага оръжие; те се научиха да изпълняват своите задачи в тясно взаимодействие със стрелците и артилеристите. Съветските минометчици се научиха дотолкова изкусно да избират огневите си позиции и наблюдателни пунктове, щото в повечето случаи немците не бяха в състояние да ги открият и водеха стрелбата слепешката, на посоки. Не по-малко изкусно минометчиците заблуждаваха врага, насочваха неговия огън към лъжливи позиции и лъжливи наблюдателни пунктове, вместо към истинските. В същото време съветските минометчици толкова добре усвояваха изкуството за наблюдение, че обикновено разгадаваха и по най-малките признаци намеренията на врага и определяха местоположението на неговите огневи средства даже и в тези случаи, когато те биваха отлично замаскирани.

На полесраженията във великата Отечествена война съветските минометчици показаха високо изкуство на стрелба и това им позволяваше бързо и с малък разход на мини да решават всички огневи задачи.

В хода на боевете минометните поделения бързо маневрираха, сменяха огневите си позиции и наблюдателни пунктове, придвижваха се без задържане след пехотата по полесраженията, изровено с окопи и дупки от избухванията на снарядите и мините, промъкваха се в тила на врага и го поразяваха с внезапни огневи нападения.

Да се запази този най-ценен опит, получен от продължителните боеве, да се направи достойние на новите смени е най-важната задача на участващите в боевете минометчици — офицери, сержанти и войници.

През дните на мирновременното обучение съветските войни внимателно изучават натрупания опит и продължават да усъвършенствуват своето бойно майсторство.

Специалността на минометчика е интересна и увлекателна военна специалност. Нека съветските младежи, без да жаят сили и енергия, да изучават минометното дело!

Sanitized Copy Approved for Release 2010/08/30 : CIA-RDP80T00246A053200320001-5
FOR OFFICIAL USE ONLY

Корица от худ. АТ. ПАЦЕВ

Цена 1.50 лв.
1952

50X1-HUM

Sanitized Copy Approved for Release 2010/08/30 : CIA-RDP80T00246A053200320001-5